

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3990

Vragen van het lid **Podt** (D66) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *de opvang van Oekraïense vluchtelingen* (ingezonden 21 juli 2022).

Antwoord van Staatssecretaris **Van der Burg** (Justitie en Veiligheid), mede namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (ontvangen 13 september 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 3668.

Vraag 1

Kunt u toelichten wat de pilot met verblijfsstickers voor Oekraïense vluchtelingen heeft opgeleverd? Kunt u een tijdsplan schetsen voor de verdere invoering van deze verblijfsstickers?

Antwoord 1

Het streven is dat ontheemden uit Oekraïne die reeds zijn ingeschreven in de BRP voor 1 november 2022 in de gelegenheid zijn om hun verblijfsbewijs (sticker of O-document) op te halen. De IND verstrekt op dit moment 1.200–1.700 stickers per dag. In totaal zijn er op dit moment door de IND bijna 45.000 stickers verstrekt. De IND heeft op dit moment nog een voorraad van minder dan 5.000 stickers. Van 2 september tot 17 oktober 2022 pauzeert de IND vanwege een late levering van stickers door het gebrek aan grondstoffen voor de productie hiervan tijdelijk het stickerproces. Indien de nieuwe voorraad stickers geleverd wordt, zal zo snel mogelijk, uiterlijk op 17 oktober 2022 het stickerproces worden hervat. Ondanks deze korte pauze blijft het streven om ontheemden die hier recht op hebben voor 1 november 2022 te voorzien van een verblijfsbewijs, het is echter nog niet duidelijk of de IND hierin zal slagen. Dit hangt mede af van de instroom en de exacte datum van de levering van de stickers. De IND heeft gedurende dit proces meerdere pilots gehouden om dit proces verder te ontwikkelen. Uiteindelijk is gekozen om op enkele grote locaties verdeeld over Nederland verblijfsstickers te geven aan ontheemden uit Oekraïne. De pilots hebben uitgewezen dat het zeer arbeidsintensief was om op heel veel kleinere locaties dicht bij de Oekraïners in de gemeentelijke opvanglocaties verblijfsstickers te verlenen. Voor nieuwe instroom van ontheemden uit Oekraïne geldt dat gestreefd wordt om ook deze personen zo snel mogelijk in het bezit van een verblijfsbewijs te voorzien.

Vraag 2

Klopt het dat Oekraïense vluchtelingen zonder biometrisch paspoort met verblijfssticker en na het verlopen van de visumvrije periode van 90 dagen in een juridische onzekere toestand terechtkomen omdat hun Oekraïense interne documenten zich niet kwalificeren als reisdocumenten binnen Schengen? Hoe wordt ervoor gezorgd dat zij niet in de problemen komen? Hoe wordt mogelijk gemaakt dat zij kunnen reizen?

Antwoord 2

Voor Oekraïners die willen reizen geldt dat zij in het bezit moeten zijn van een geldig reisdocument, zoals een biometrisch paspoort. De verblijfssticker geldt niet als reisdocument. Bij het ontbreken van een geldig reisdocument, kunnen zij zich wenden tot de Oekraïense ambassade.

Vraag 3a

Wat is de consequentie van het niet hebben van een verblijfssticker? Komt een Oekraïense vluchteling in de problemen als zij of hij de grens over wil steken zonder verblijfssticker? Hoe worden deze verblijfsstickers verstrekt aan Oekraïners zonder paspoort?

Antwoord 3a

De consequentie van het niet hebben van een verblijfssticker is dat iemand niet kan aantonen rechtmatig verblijf in Nederland te hebben op grond van de richtlijn tijdelijke bescherming. Daarbij geldt dat vanaf 1 november een verblijfsbewijs nodig is om te kunnen werken. Nu geldt een overgangssituatie en hoeven Oekraïners geen verblijfsbewijs te bezitten om arbeid te mogen verrichten. Deze overgangsregeling loopt tot en met 31 augustus. Maar omdat niet alle ontheemden die dit willen en recht hebben op deze documenten, deze ook voor 1 september van de IND kunnen krijgen, wordt deze overgangsregeling verlengd tot en met 31 oktober 2022.¹ Voor Oekraïners zonder (geldig) paspoort geldt dat zij een O-document kunnen verkrijgen als verblijfsbewijs. Het streven van de IND blijft om vóór 1 november 2022 alle ontheemden die hier recht op hebben te voorzien van een verblijfsbewijs. Zoals bij vraag 1 aangegeven, is het onzeker of de IND hierin zal slagen. De IND is in gesprek met SZW over de consequenties hiervan.

Vraag 3b

Wat is de consequentie van het niet hebben van een verblijfssticker? Komt een Oekraïense vluchteling in de problemen als zij of hij de grens over wil steken zonder verblijfssticker? Hoe worden deze verblijfsstickers verstrekt aan Oekraïners zonder paspoort?

Antwoord 3b

Zie beantwoording bij vraag 2.

Vraag 3c

Wat is de consequentie van het niet hebben van een verblijfssticker? Komt een Oekraïense vluchteling in de problemen als zij of hij de grens over wil steken zonder verblijfssticker? Hoe worden deze verblijfsstickers verstrekt aan Oekraïners zonder paspoort?

Antwoord 3c

Oekraïners zonder documenten krijgen, nadat is vastgesteld dat zij onder de richtlijn vallen, een biometrisch O-document waarmee kan worden aangetoond dat men rechtmatig verblijf heeft onder de richtlijn tijdelijke bescherming. Daarnaast kan de verblijfssticker in voorkomende gevallen op een los inlegvel worden geplaatst, bijvoorbeeld indien het paspoort bijna verloopt. Een sticker in het paspoort, op een los inlegvel en O-document hebben allen dezelfde waarde als verblijfsbewijs.

¹ Zie ook Overgangsregeling ontheemden uit Oekraïne op arbeidsmarkt verlengd | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

Vraag 4

De wachttijden bij de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) lopen al langere tijd op, hoe gaat u ervoor zorgen dat het uitdelen van verblijfsstickers aan Oekraïense vluchtelingen niet tot nog langere wachttijden gaat leiden?

Antwoord 4

De IND hanteert een aangepast proces voor de uitgifte van verblijfsstickers (of o-documenten) voor ontheemden uit Oekraïne. Zij doorlopen niet de gebruikelijke asielpcedure of wachttijden die daarbij horen. Via een online afsprakenplanner kunnen ontheemden een afspraak inplannen om de verblijfssticker te verkrijgen. Echter, ook bij dit proces speelt mee dat er krapte is op de arbeidsmarkt en capaciteit benodigd is om dit proces voorspoedig te laten verlopen. Daarbij speelt dat weliswaar zoveel mogelijk tijdelijke krachten worden ingezet op dit proces, maar er daarnaast ook IND-medewerkers bij dit proces zijn betrokken, die ook op overige processen bij de IND worden ingezet.

Vraag 5

Kunt u ervoor zorgen dat de gebruiksvriendelijkheid van de IND-website voor het maken van een afspraak voor verblijfsstickers net zo gebruiksvriendelijk wordt als de pagina's voor het maken van andere afspraken?

Antwoord 5

De IND heeft samen met Vluchtelingenwerk de afsprakenplanner voor Oekraïense ontheemden ontwikkeld. Gebruiksgemak is daarbij een van de belangrijkste eisen geweest, met in achtneming van de privacy van de ontheemden uit Oekraïne.

Vraag 6

Bent u al bezig met de situatie na het verlopen van de richtlijn? Kunt u toelichten welke voorbereidingen worden getroffen en hoe de positie van Oekraïense vluchtelingen er op de middellange en lange termijn uit zal zien? Hoe wordt hierover met de Oekraïense gemeenschap in Nederland gecommuniceerd?

Antwoord 6

Ik ben inderdaad bezig met voorbereidingen met het oog op de positie van ontheemden uit Oekraïne op de middellange en lange termijn. Hierin speelt uiteraard de Europese besluitvorming rondom het verlopen van tijdelijke bescherming een rol alsmede de ontwikkelingen in de oorlog en andere factoren. Er wordt dan ook hard gewerkt aan het schetsen van scenario's en factoren van invloed voor de middellange en lange termijn. Op basis van die analyse werkt het kabinet, in samenwerking tussen de verschillende ministeries en met partijen uit het veld, de beleidsrichting uit voor de langere termijn en beziet het welke beleidsmaatregelen nodig zijn. In het najaar informeer ik u uiteraard over de uitkomsten hiervan.

Vraag 7

Kunt u toelichten hoe derdelanders met een tijdelijke verblijfsvergunning, die nu of vanaf maart niet meer onder de tijdelijke beschermingsrichtlijn vallen, worden geholpen met terugkeer naar het land van herkomst? Hoe gaat u ervoor zorgen dat dit besluit niet tot heel veel extra druk op de ketenpartners gaat leiden?

Antwoord 7

Hiervoor zal nog een proces worden ingeregeld waarover op korte termijn nadere informatie zal komen. Onderdeel van dit proces zal in ieder geval zijn dat voorlichting wordt gegeven over terugkeer naar het land van herkomst. In het geval de derdelander zelfstandig wenst terug te keren, kan hij daarbij worden ondersteund door het IOM of de DT&V.

Vraag 8

Op welke manier wordt het besluit uit de vorige vraag gecommuniceerd met de doelgroep, zoals diegenen die al in Nederland zijn maar nog niet in de Basisregistratie Personen (BRP) zijn geregistreerd als degenen die nog in Nederland moeten arriveren?

Antwoord 8

Voor derdelanders die niet meer onder de richtlijn tijdelijke bescherming vallen, geldt het reguliere terugkeerproces. Er worden folders en overige voorlichtingen hierover gegeven. Daarbij is deze informatie aan gemeenten en veiligheidsregio's verstrekt om verder te verspreiden. Ook is deze informatie op ind.nl beschikbaar. Ook is deze informatie op ind.nl en www.dienstterugkeerenvertrek.nl/ beschikbaar.

Vraag 9

Kunt u een overzicht geven van het aantal verschuivingen van particuliere naar gemeentelijke opvang? Op welke manier wordt in het realiseren van opvang rekening gehouden met deze verschuivingen?

Antwoord 9

Er zijn twee soorten particuliere opvang; ontheemden die zelfstandig bij vrienden, familie en particulieren verblijven – en particuliere opvang georganiseerd door RefugeeHomeNL (consortium van het Rode Kruis, Vluchtelingenwerk, Leger des Heils en TakecareBNB). Er verblijven naar verwachting enkele duizenden ontheemden in de particuliere opvang. Het Ministerie van J&V heeft geen zicht op de groep ontheemden die zelfstandig bij mensen thuis verblijven. Er is wel zicht op de groep die door RefugeeHomeNL is gehuisvest. RefugeeHomeNL wordt door het Ministerie van J&V financieel ondersteund om particuliere opvang zo veilig en zorgvuldig mogelijk te faciliteren en te coördineren. RefugeeHomeNL informeert, screent, koppelt en begeleidt gasthuishoudens en ontheemden. Op d.d. 11 september 2022 worden er 1.860 Oekraïners opgevangen door particulieren via het consortium. Verschuivingen tussen de POO en de GOO worden niet geregistreerd.

Vraag 10

Hebt u reeds met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gesproken over hun onderzoek onder gemeenten over knelpunten bij de opvang van Oekraïners? Kunt u uiteenzetten op welke manier u, samen met de VNG, van plan bent knelpunten, zoals een gebrek aan capaciteit omdat veel ambtenaren dit werk naast hun reguliere werk moeten doen, weg te nemen?²

Antwoord 10

Het Ministerie van J&V heeft reeds gesproken met de VNG over hun onderzoek onder gemeenten over knelpunten bij de opvang van Oekraïense ontheemden. Vanuit het ministerie wordt er veel aan gedaan om de gemeentes zo goed mogelijk te ondersteunen in het werk. Veel werk wordt zo veel als mogelijk opgevangen door het Rode Kruis, het Leger des Heils en Vluchtelingenwerk Nederland.

Vraag 11

Herkent u de signalen dat Nederlandse hoge scholen en universiteiten terughoudend zijn in het toelaten van Oekraïense studenten die onder de Tijdelijke beschermingsrichtlijnen vallen? Welke obstakels zijn er voor het toelaten van Oekraïense studenten in het hoger onderwijs? Bent u hier nog over in gesprek met de koepels en wat hebben deze gesprekken tot nu toe opgeleverd?

Antwoord 11

Het Ministerie van OCW heeft doorlopend contact met het veld, waaronder de instellingen, koepelorganisaties, NUFFIC en vluchtelingenorganisatie UAF. Uit deze gesprekken blijkt niet dat de instellingen terughoudend zijn. Het veld heeft gehoor gegeven aan mijn eerdere oproep voor een ruimhartig opvang van studenten uit Oekraïne. Medio mei jl. hebben alle wo-instellingen, en later hbo-instellingen, beslist om het tarief instellingscollegegeld voor de zittende studenten en de nieuwe instroom uit Oekraïne te verlagen. Er zijn geen andere toelatingseisen aan deze doelgroep gesteld dan aan alle andere

² <https://vng.nl/sites/default/files/2022-06/VNG%20Resultaten%20uitvraag%20Oekra%C3-%AFne.pdf>

internationale studenten. Alle studenten, zowel Nederlandse, als EER en niet-EER-studenten dienen te voldoen aan de kwalitatieve eisen om toegelaten te kunnen worden. Het besluit over toelating en inschrijving is de verantwoordelijkheid van de instellingen.

Vraag 12

Kunt u inzicht geven in de resultaten van de noodsteun aan Oekraïense studenten voor het collegejaar 2021–2022? Wat zijn uw voornemens met betrekking tot noodsteun voor Oekraïense studenten in het aankomende studiejaar?

Antwoord 12

Voor het studiejaar 2021–2022 is er een bedrag van in totaal maximaal € 3,3 miljoen aan de ho-instellingen ter beschikking gesteld (eerst het bedrag van € 1 miljoen aan studenten en medewerkers; en later nog een bedrag van € 2,3 miljoen aan studenten uit Oekraïne). Met deze tijdelijke noodsteun hebben instellingen studenten kunnen ondersteunen in gevallen waar dat noodzakelijk was. Zowel de zittende als de aspirant-studenten hebben sindsdien een bewuste keuze voor het aankomende studiejaar kunnen maken over wel of niet de studie voort te zetten, dan wel een ho-studie (voor het eerst) te gaan volgen. Indien individuele studenten alsnog in de knel komen dan mag van de instellingen worden verwacht dat ze de eerste ondersteuning kunnen, en moeten bieden. De verantwoordelijkheid voor studenten ligt primair bij de instelling waar de student zijn/haar opleiding volgt. Dit neemt niet weg dat de Minister van OCW de situatie nauwlettend volgt en de Ministerie van OCW blijft graag in gesprek met het veld.

Vraag 13

Wat is de laatste stand van zaken ten aanzien van het mogelijk maken van het openen van een bankrekening voor Oekraïners zonder biometrisch paspoort en derdelanders met een verblijfsvergunning uit Oekraïne? Hoeveel mensen hebben op dit moment niet de beschikking tot een bankrekening en welke oplossingen zijn er voor hen, bijvoorbeeld ten aanzien van werk?

Antwoord 13

Ondertussen kan het merendeel van de ontheemden uit Oekraïne beschikken over een bankrekening indien zij over een biometrisch identiteitsdocument beschikken. Op dit moment staan er ongeveer 55.000 volwassen ontheemden (Oekraïners en derdelanders) ingeschreven in de BRP (dd. 18 augustus jl.) en zijn er meer dan 41.000 bankrekeningen geopend. Dat betekent dat naar schatting maximaal 25% van de volwassen ontheemden geen bankrekening heeft geopend of kan openen.

Zoals aangegeven in de brief van de Minister van Financiën aan uw kamer van 19 juli jl.³ wordt in overleg tussen de betrokken departementen, De Nederlandsche Bank (DNB), de Nederlandse Vereniging van Banken, de Betaalvereniging Nederland en de banken gekeken naar mogelijkheden om ook personen met verlopen paspoorten, of andere vormen van identificatie waartoe het systeem van banken niet is toegerust, toegang tot een bankrekening te geven.

Een deel van deze groep zal een bankrekening kunnen openen bij Bunq bank op basis van hun niet-biometrische documentatie in combinatie met een certificaat van identiteitsvaststelling van de Oekraïense ambassade. Vanwege het bewerkelijke en arbeidsintensieve proces op locatie heb ik begrepen dat het niet mogelijk is dit zodanig op te schalen dat Bunq bank dit landelijk aan alle personen met een certificaat van identiteitsvaststelling kan aanbieden. De andere banken zien de noodzaak voor het openen van een rekening ook en onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor het openen van rekeningen van ontheemden met minder gangbare identiteitsdocumenten, zoals een certificaat van identiteitsvaststelling dat is afgegeven door de Oekraïense ambassade in combinatie met een verlopen of cyrilisch paspoort en op welke termijn zij ook voor deze groep rekeningen kunnen openen. Het accepteren van niet-biometrische documenten vereist per type document een handmatig

³ (Kamerbrief voortgang aanpak knelpunten bankrekening Oekraïense vluchtelingen | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl)

protocol en aanpassing van de systemen. Aangezien het openen van een bankrekening op basis van deze documenten buiten het reguliere beleid en processen van de banken valt vragen zij daarbij om zekerheid en waarborgen van DNB. DNB denkt daarbij mee en de Minister van Financiën heeft gevraagd om flexibel te zijn. Gelet op de complexiteit is het niet eenvoudig een eventuele oplossing in een kort tijdsbestek door alle banken volledig door te voeren.